

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

збірник наукових праць

Одеса
2021

**УДК:376
П781**

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол № 7 від 25.03.2021 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В.А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – доцент **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Соколова Г.Б. – доктор психологічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Лещій Н.П. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Начинова О.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С.Д. – кандидат педагогічних наук, завідувача СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Григор'єва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць. /редкол.
О. І. Форостян та ін. - Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. –
114 с.

**УДК:376
ББК:74.00**

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2021

3. Кузнецов А. М. Психологічні особливості адаптації розумово відсталих першокласників до навчання: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.08. – К., 2002. – 19 с.
4. Лазоренко Т. М. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей 6 – 8 років із затримкою психічного розвитку: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.08. – К., 2002. – 21с.
5. Проскурняк Е. И. Социально-психологическая адаптация учащихся младших классов вспомогательной школы-интерната: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.08. – К., 2004. – 246с.

Начинова О. В., Громяк Г. С.

**КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ТА ЇЇ ВПЛИВ
НА ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА**

Постановка проблеми. Питання створення всебічних умов для успішного розвитку дітей із синдромом Дауна є одними із актуальних, що постають перед соціальними, медичними, психологічними та педагогічними працівниками. Всі діти, незалежно від порушення, мають право на освіту тому перед педагогами постала проблема розробки та впровадження цілісної технології освітнього, соціально-психологічного супроводу дітей із синдромом Дауна. Саме такий підхід, що включає комплексні медичні, соціальні, педагогічні та психологічні заходи, забезпечує успішний розвиток учнів даної групи. Це відображається і в показниках середньої тривалості життя, і в рівні інтелектуального та емоційного розвитку дитини, проявляється в її здібностях і соціалізованості вихованців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема педагогічного супроводу дітей з синдромом Дауна є об'єктом дослідження багатьох вчених, зокрема В. Бондар, С. Волкової, І. Іванової, Т. Євтухової, А. Капської, А. Колу, Л. Дольнікова, О. Берянич, В. Ляшенко, О. Савченко, О. Столяренко, А. Шевчука та ін. Питаннями корекції і реабілітації таких дітей займалися: Джон Даун, М. Малофеев, Р. Баєнська, К. Лебединська, Є. Мастюкова, Г. Мішина, О. Нікольська, Т. Пелимська, Ю. Разенкова, Є. Стребелева, Н. Шматко та ін.; проблему розвитку дітей із синдромом Дауна досліджували (аналізували питання пізнавальної діяльності мовлення): А. Альохіна, М. Беркетова, П. Жиянова, Т. Медведєва, Г. Ворсанова, І. Демидова, Р. Ковтун, Фахівці Н. Тертична, Г. Головань вивчали нестійкість афективної сфери – від в'ялості, апатії, до розгалюваності, збудливості; К. Давиденкова, І. Ліберман, А. Кошелева – надмірну здатність розконцентровувати увагу; М. Беркетова, П. Лаутеслагер, Р. Ковтун, О. Мозолюк-Коновалова досліджували затримку розвитку статичних і локомоційних функцій, різних видів моторики, особливо дрібної; Р. Ковтун, S. Buckley, G. Bird відставання активного мовлення при відносно збереженому його розумінні[2]. Проте, незважаючи на достатню кількість наукових доробок, висновків та рекомендації щодо навчання та виховання

дітей з синдромом Дауна, проблема їх соціальної адаптації, педагогічного супроводу має багато невирішених питань і тому залишається актуальною.

Мета статті – описати особливості розвитку дітей з синдромом Дауна та існуючі методики корекційно-розвивальної роботи з такими дітьми.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури показав, що діти з синдромом Дауна мають значний потенціал для навчання, враховуючи закономірності розвитку пізнавальної діяльності, причини її порушення, можна вибудувати систему роботи, що дозволить оптимально використовувати потенціал кожної дитини. Діти з синдромом Дауна проходять ті ж стадії розвитку, що і нормотипові діти. Однак, внаслідок ряду генетичних особливостей, обумовлених наявністю додаткової хромосоми, такі діти розвиваються повільніше і дещо пізніше своїх однолітків опановують нормативні навички [4].

Для того щоб правильно побудувати комплекс психолого-педагогічного розвитку і навчання дітей з синдромом Дауна необхідно звернути увагу на наступні їх особливості розвитку, а саме: порушення психомоторного розвитку; відсутність глибинної тілесної чутливості, що впливає як на якість рухів, так і на розвиток пізнавальної діяльності, пов'язане з плануванням (таким дітям буває важче зрозуміти завдання, вибрати спосіб досягнення мети, визначити послідовність дій); інтелектуальну недостатність [4,с.9].

В працях науковців О. Мастюкової, М. Іполітової, Н. Жукової, Ю. Разенкової, Л. Голубевої, К. Печори узагальнено досвід щодо ранньої діагностики і корекції різноманітних порушень психофізичного розвитку, зокрема дітей із порушеннями інтелектуального розвитку, до яких відносяться діти із синдромом Дауна. О. Мастюкова до основних аспектів лікувально-педагогічної роботи відносить різноманітне використання ігрових прийомів задля створення умов для забезпечення мотивації, створення психологічних умов для розвитку мовлення і комунікативної поведінки, розвиток різноманітних форм пізнавальної діяльності, широке використання в корекційно-виховній роботі різноманітних ігор: дидактичних, сюжетно-рольових, рухових (музично-ритмічних та ігор драматизацій) [3].

О. Чеботарьова, І. Гладченко наголошують, що корекційно-розвивальна робота з дітьми з синдромом Дауна забезпечується проведенням специфічних корекційно-розвиткових занять: розвитку мовлення, ритміки, лікувальної фізкультури, соціально-побутового орієнтування. І. Вечканова вважає, що поєднання різних видів діяльності в процесі розвиваючих ігор, побудованих на певному сюжеті, сприяє розвитку емоційної, мовної, рухової і пізнавальної сфер у дошкільнят з синдромом Дауна [1,с. 93]. У зв'язку з цим, особливого значення набуває використання ігрових технологій, що дозволяють поєднувати в собі елементи пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності в рамках проєктів і організації інтерактивних дитячо-батьківських подій: квести, вікторини, батьківські збори-конференції в формі телемарафону, флешмобів на підтримку здорової поведінки [1, с. 104].

За допомогою інформаційно-комунікаційних технологій активується пізнавальна діяльність, творчі здібності, розширюються знання дітей про навколишній світ на основі формування операційного мислення.

Ефективні умови розвитку мовлення та навичок спілкування, формування соціальної активності дітей із синдромом Дауна, створюються за допомогою комунікативних технологій. Аналіз науково-методичної літератури та дані практики свідчить, що ефективною методикою розвитку мовлення та навичок спілкування є методика ТАН – Содерберг. Свою ефективність у роботі з дітьми із синдромом Дауна довели: піктограми, МАКАТОН, Льоб-система, система спілкування за допомогою обміну картками (PECS), технічні засоби комунікації, комунікативні планшети тощо.

Арт-технології, які реалізуються на основі використання різних видів мистецтва (пісочної, музичної, театральної, образотворчої терапії, казкотерапії, лялькотерапії та ін.), допомагають здійснити корекцію психоемоційної сфери, пізнавальної поведінки, особистості в цілому.

Здоров'язбережувальні технології передбачають здобуття дітьми необхідних знань про збереження і зміцнення власного здоров'я, оволодіння чинниками, що сприяють здоровому способу життя, теоретичними основами життєвих навичок, що сприяють фізичному, соціальному, психічному і духовному здоров'ю, усвідомлення важливості їх дотримання.

Означені технології навчання дітей з синдромом Дауна представлено у корекційно-розвивальних програмах для занять з дітьми з інтелектуальними порушеннями, що розроблені відповідно до сучасних вимог реформування освіти та з урахуванням Базового компоненту дошкільної освіти та Державного стандарту початкової освіти.

Отже, використання широкого спектра корекційно-розвивальних технологій на основі врахування психофізичних можливостей конкретної дитини сприяє корекційному впливу на розвиток дітей з синдромом Дауна та їх підготовку до самостійного життя.

Висновки. Проаналізувавши низку наукових робіт, освітніх програм, з'ясували, що проблема спрямованої корекційно-розвиткової роботи і соціально-педагогічного супроводу дітей з синдромом Дауна є актуальною і сучасною, що задає перспективу для майбутніх досліджень.

Список використаних джерел:

1. Баряева Л.Б., Вечканова И.Г., Загребаяева Е.В. Театрализованные игры в коррекционно-развивающей работе с дошкольниками / Под ред. Л.Б. Баряевой, И.Г. Вечкановой. СПб.: КАРО, 2009. – 256 с.
2. Медведева Т.П. Развитие познавательной деятельности детей с синдромом Дауна. Пособие для родителей. М.: Монолит, 2007. – 80 с.
3. Сапожникова, Т.В. Психолого-педагогическое сопровождение детей с синдромом Дауна и их семей в условиях реабилитационного центра [Текст]: учебно-методическое пособие / Т.В. Сапожникова, Н.А. Першина, Н.А. Щигрева. – Бийск, 2019. – 311 с.

Начинова О. В., Журавська К. В.
МОВЛЕННЕВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ДІТЕЙ З ТПМ

Анотація: у статті розглядається сутність та особливості формування мовленнєвої компетентності у дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ); уточнено поняття «мовленнєва компетентність»; розкрито особливості розвитку мовлення та мовленнєвої компетентності у дітей з ТПМ напередодні вступу до школи.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, мовленнєвий розвиток тяжкі порушення мовлення.

Мовленнєва компетентність вважається одним з головних важелів, що допомагає майбутнім школярам оволодіти знаннями початкової ланки шкільної освіти [4]. Як відомо, мовлення, формується у процесі розвитку дитини і найбільшого поштовху досягає у дошкільний період (3–6 років), розвиваються його фонетична, лексична та граматична сторони. Але діти сьогодення все частіше мають різні форми мовленнєвих порушень від незначних, які легко піддаються корекції та не несуть наслідки, до тяжких, що впливають на різні ланки психофізичного розвитку. Тому визначення особливостей сформованості мовленнєвої компетентності напередодні шкільного навчання у дітей з ТПМ (тяжкі порушення мовлення) є актуальним питанням.

Мета статті – уточнити поняття «мовленнєва компетентність» та описати її особливості у дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Питанням мовленнєвої компетентності займалися вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, педагоги та психологи: А.М. Богуш, І.О. Зимня, М.І. Пентилюк, Т.О. Піроженко, Л.Л. Федорова, Д. Хаймз, Н. Хомський, О.В. Хуторський та багато інших. Вони відзначали, що оволодіння мовленням, як засобом пізнання мови на всіх її рівнях (фонетичному, словотворчому, лексичному, граматичному), грає велику роль в інтелектуальному розвитку людини, що в першу чергу забезпечує основу подальшого навчання, виховання та розвитку особистості.

За А. Богуш, поняття «мовленнєва компетентність» – це вміння адекватно і доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [1, с. 13].

Д. Хаймз висував поняття «мовна здатність» та розумів її як сукупність мовних навичок і знань мовця про використання мови в різних ситуаціях та безпосереднє користування ними у процесі комунікації.

Н. Хомський визначав таке поняття як «мовна (лінгвістична) компетентність» – це здатність розуміти і продукувати необмежену кількість